

SFi

DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

NYT FRA SFI

2 / 2009 JUNI

social forskning

INDHOLD

- 3** TV-overvågning forebygger ikke vold
- 4** Kvinder tilpasser sig familien
- 5** Arbejdspladserne skal tilgodese individuelle behov
- 6** Dresserede aber eller nye frihedsmuligheder?
- 7** Blød eller hård hånd over for ledige?
- 8** Kvalitetstid i a-kassen

KRONIKKEN

- 10** A-kasserne og beskæftigelsespolitikken
- 12** Hvor dygtige er danskerne?
- 13** Sparsom kontakt til narkomaner i København
- 14** Fattige børn står uden for fællesskabet

BAG OM FORSKNINGEN

- 16** Hvad er fattigdom?
- 17** Global konference om migration kommer til København
- 18** Tænk hele vejen rundt om anbragte børn
- 19** Netværksfamilier til sindslidende virker

social forskning

2 / 2009 JUNI

SFi

 DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

 Hertuf Trolles Gade 11
DK-1052 København K
Telefon 33 48 08 00
Fax 33 48 08 33
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

 Social Forskning udgives af
SFI – Det Nationale Forskningscenter for
Velfærd for at orientere om resultaterne af
centerets arbejde

REDAKTION:
Ulla Haahr (ansvarshavende)
Carsten Wulff
Mads Andersen Høg

ABONNEMENT:
Social Forskning er gratis og udkommer
med fire ordinære numre om året.
Abonnement på de ordinære numre kan
tegnes ved henvendelse til instituttet eller
på www.sfi.dk. Bladet kan frit kopieres.
Elektronisk abonnement kan tegnes på
www.sfi.dk
GRAFISK DESIGN: Hedda Bank mdd
FOTOS: Bardur Eklund, Liselotte Sabroe, Torben
Åndahl m.fl.
OPLAG: 4.800
ISSN-nr. 0903-7535
TRYK: Schultz Grafisk

TV-overvågning forebygger ikke vold

De små kameraer, der overvåger os på stationer, i parkeringshuse og ved banker, skal afskrække voldsmænd og gøre gaderne trygge for almindelige borgere. Men TV-overvågning forhindrer ikke vold og overfald. Det viser en ny forskningsoversigt fra SFI Campbell.

AF ULLA HAAHR

I de seneste år er tv-overvågning af det offentlige rum blevet almindeligt i en række vestlige lande – ikke mindst i Storbritannien. Tv-overvågning skal forhindre kriminalitet ud fra tesen om, at overvågning afskrækker potentielle lovovertrædere fra at begå kriminalitet.

En ny forskningsoversigt fra SFI Campbell er gået tesen efter. Oversigten omfatter resultater af 44 studier, der har undersøgt effekten af tv-overvågning på offentlige steder, og den viser, at overvågning ikke forhindrer voldelige overfald. Forskerne fandt ingen sammenhæng mellem tv-overvågning og vold.

Det overrasker ikke Karsten Nielsen, der er specialkonsulent ved det Kriminalpræventive Råd, for tv-overvågning vil kun have en præventiv effekt, hvis den kriminelle tænker rationelt før en eventuel kriminel handling.

"Den rationelt tænkende kriminelle vil afveje gevinsten ved forbrydelsen med risikoen for at blive taget. Og tv-overvågning kan derfor virke afskrækkende på den type forbrydere. Men overfaldsmanden, der er meget ophidset eller påvirket af alkohol eller stoffer, tænker ikke rationelt, og derfor har tv-overvågning ingen forebyggende effekt," siger Karsten Nielsen.

BEGRÆNSER BILTYVERIER

Den største effekt af tv-overvågning fandt forskerne i forhold til biltyverier i parkeringsanlæg. Forskningsoversigten viser, at overvågningskameraer i det offentlige rum medfører et fald i biltyverier med en fjerdedel. Foregår overvågningen i et parkeringsanlæg, sker der endda en halvering i antallet af stjålne biler.

Forskerne peger på, at succesen i parkeringsanlæg kan hænge sammen med, at overvågningen bliver fulgt op af andre indsatser. Det kan være sikkerhedsvagter, øget belysning og andet i den dur. Derudover er der en sammenhæng mellem en høj kameradækning og en reduktion af kriminalitet. I parkeringsanlæg er kameradækningen ofte langt bedre end i gaderummet.

FORELØBIG SKEPTISK

Forskerne bag oversigten understreger, at man mangler viden om, hvilke elementer i tv-overvågning, der er effektive. Det er vigtigt at afdække, hvorfor overvågning virker i nogle tilfælde men ikke i andre.

Karsten Nielsen fra det Kriminalpræventive Råd efterlyser desuden en undersøgelse af tv-overvågnings langsigtede konsekvenser for samfundet. Han understreger, at Rådet vil forholde sig skeptisk overfor tv-overvågning i det offentlige rum, indtil disse konsekvenser er klarlagt.

"I Danmark har vi en lang tradition for åbne bysamfund, hvor borgerne frit kan bevæge sig rundt uden at blive kontrolleret. Tv-overvågning udøver kontrol med borgerne og blander sig derved i den grundlæggende tanke om, hvordan vi udformer vores byer. Det er vigtigt at undersøge, hvad tv-overvågning gør ved almindelige borgers adfærd. Vil almindelige retskafne borgere sætte en dæmper på deres livsudfoldelse, fordi de ved, at der bliver holdt øje med dem?" spørger Karsten Nielsen.

Welsh, Brandon C. & David P. Farrington: Effects of Closed Circuit Television Surveillance on Crime. Campbell Collaboration, 2008

Kvinder tilpasser sig familien

Når kvinder får børn, arbejder de mindre, mens mænds arbejdstid forbliver uændret, når familien forøges. Det viser en ny rapport fra SFI om danske lønmodtageres arbejdstid.

Deding, M. & Filges, T: *Danske lønmodtageres arbejdstid. En registeranalyse baseret på lønstatistikken. SFI 09:03, ISBN 978-87-7487-925-1, kr. 160*
Rapporten er bestilt af LO og FTF

**AF ALICE BONNIKEN JENSEN,
FREELANCEJOURNALIST**

Når et lille nyt familiemedlem kommer til verden, og to bliver til tre eller flere, sker der store omvæltninger – især for mødrene. De stiller karrieren på standby og drosler ned på arbejdstiden for at få dagligdagen til at hænge sammen. Fædrene – ja de arbejder, som de hele tiden har gjort.

Det er en af konklusionerne i SFI's nye rapport *Danske lønmodtageres arbejdstid*, der sætter fokus på kvinder og mænds arbejdstid og familiers indbyrdes fordeling af arbejdstiden.

I danske familier med op til tre børn arbejder fastlønnede kvinder i gennemsnit 34,13 timer om ugen og fastlønnede mænd 36,48 timer. Timelønnede kvinder arbejder 28,49 timer og mændene 31,84 timer.

MOR OG FAR ARBEJDER FORSKELLIGT

Den typiske mand har et fuldtidsjob og arbejder ret stabilt påvirket af status, uddannelse og børn. Kvinders arbejdstid er i langt højere grad påvirket af sektor, antal børn og yngste barns alder.

"Det viser sig, at mødre tilpasser deres arbejdstid til familien. Det understøtter det, vi allerede ved. Nemlig at det er kvinderne, der får familielivet til at fungere," siger seniorforsker Mette Deding, der har været med til at lave undersøgelsen.

Udover at mænd og kvinders forskellige arbejdstider har betydning i privatsfæren, har det også indvirkning på arbejdsmarkedet.

"I et arbejdsmarkedsperspektiv kan man anskue forskellen på mænds og kvinders arbejdstid på to måder. Man kan enten sige, at en ugentlig forskel på godt to timer er meget, især i perioder med mangel på arbejdskraft. Eller man kan sige, at rent historisk er det faktisk lykkes de danske kvinder at øge deres arbejdstid ganske betragteligt over en forholdsvis kort årrække," siger Mette Deding.

HALVANDEN MILLION DANSKERE KORTLAGT

Der ligger et stort datamateriale på halvanden million danskers lønstatistik til grund for undersøgelsen. Rapporten kortlægger arbejdstiden for lønmodtagere i alderen 20-59 år, som er ansat mindst otte timer om ugen over mindst 10 måneder.

"Vi har et helt unikt datamateriale at arbejde ud fra," siger Mette Deding og tilføjer:

"Men det er samtidig et utroligt kompliceret datasæt. Folk arbejder meget forskelligt, de skifter job og de får børn. Der er utallige kombinationer, og det har været nødvendigt at holde tungen lige i munden undervejs."

Det er en ren statistisk undersøgelse, der ikke giver nogen forklaringer på, hvorfor kvinder arbejder færre timer end mænd. Rapporten fortæller om flowet på arbejdsmarkedet, men intet om, hvordan udbuddet og efterspørgslen efter arbejdskraft er.

"Vi kan ikke se, hvorfor nogen vælger at arbejde mange timer, og andre arbejder færre. Forskellen i arbejdstid kan imidlertid skyldes, at mange kvinder på kommunale arbejdspladser er ansat på deltid," siger Mette Deding.

SUNDHEDSSEKTOREN ER SÆRLIG

I den kommunale sektor er arbejdstiden lavere end i den private, og forskellen mellem mænds og kvinders arbejdstid er større. Uddannelse har generelt ikke stor betydning for lønmodtageres arbejdstid. En undtagelse er dog uddannede inden for sundhedsområdet, der arbejder mindre end andre.

Mette Deding tror, at årsagen til udslaget for de sundhedsuddannede skal findes i en kombination af køn, sektor og arbejdsplads.

"Jeg tror, det er en tredobbelt effekt, der slår i gennem. Det handler om, at kvinderne er i overtal i sundhedssektoren, og at arbejdspladserne på sundhedsområdet oftest ligger i kommunalt og amtskommunalt regi, hvor arbejdstiden generelt er lavere."

Data er fra perioden 2003-2006, altså inden kommunalreformen trådte i kraft, og derfor er der tale om amtskommunale arbejdspladser.

MANGEL PÅ ARBEJDSKRAFT I DEN OFFENTLIGE SEKTOR

Rapporten er et indspark til diskussionen om, hvordan man kan få danskerne til at arbejde mere. Det kan enten ske ved at få flere folk i arbejde eller ved at få folk, der allerede har et job, til at arbejde mere.

"Der er et hav af specielt offentligt ansatte, som nærmer sig pensionsalderen. Når de forlader arbejdsmarkedet, efterlader de sig et hul, som den næste generation ikke kan udfylde."

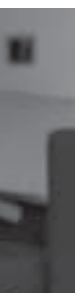
I øjeblikket er mange danskere ramt af finanskrisen, og flere og flere oplever at miste deres arbejde, men Mette Deding tror ikke, at krisen gør rapportens budskaber uaktuelle.

"Det er rigtig, at finanskrisen rammer hårdt, men konjunktoren går op og ned, og vi har ingen grund til at tro, at kurven ikke kommer til at gå op igen på sigt," siger Mette Deding.

"Jeg tror, at det lave timetal og den store variation i arbejdstiden er udtryk for en fleksibilitet på arbejdsmarkedet. Og det er en væsentlig årsag til, at så mange danske kvinder har mulighed for at kombinere beskæftigelse med børn," siger Mette Deding.

Arbejdspladserne skal tilgodese individuelle behov

Fleksibilitet på arbejdspladsen og et godt arbejdsmiljø kan få kvinderne til at arbejde mere end de gør i dag, mener Bente Sorgenfrey, formand for FTF.

**AF ALICE BONNIKSEN JENSEN,
FREELANCEJOURNALIST**

"Jeg synes egentlig, det er sympatisk, at kvinderne bruger tid på deres børn og vælger familien til. Men omvendt mangler vi deres arbejdskraft på arbejdsmarkedet," siger Bente Sorgenfrey, der er formand for FTF.

FTF er hovedorganisation for i alt 450.000 danskere. Det er f.eks. sygeplejersker, bankansatte og politibetjente. De er medlem af cirka 90 forskellige fagforeninger og forbund, der i FTF arbejder sammen i forhold til arbejdsgivere, politikere og offentligheden.

FTF har sammen med LO bestilt rapporten *Danske lønmodtageres arbejdstid* hos SFI, fordi hovedorganisationen ønsker at kende fakta i diskussionen om, hvordan samfundet får danskerne til at arbejde mere.

"Det ser ud til, at familien selv prioriterer, hvordan de vil bruge deres tid, og det er tydeligt, at det er kvinderne, der tilpasser sig familien ved at arbejde færre timer og gå på deltid," siger hun.

Bente Sorgenfrey vil gerne være med til at kigge på, hvordan mændene kan spille en større rolle for familielivet.

"Hvis vi reserverede en del af barslen til mændene, ville de få både rettigheder og pligter i forhold til familien. De

ville få tid til at gå hjemme med deres nyfødte barn, og det ville blive mere naturligt

for manden også at tage barns sygedag og at dele familieopgaverne med moren."

"Det er i al fald det billede, vi ser, når vi vender blikket mod vores nabolande i Skandinavien, hvor mændene tager en del af barslen og også tager en del af den hjemlige byrde," siger hun.

BALANCE I FAMILIEN

Ifølge Bente Sorgenfrey skal der skabes en bedre balance mellem familien og arbejdslivet.

"Der handler om at skruer arbejdsdagene sammen, så der er luft til at være sammen med familien. Det kan ikke nytte, at hver dag er presset, og det er stressende at få købt ind og lavet mad til sine børn."

Bente Sorgenfrey mener, at både de enkelte medarbejdere og arbejdspladser skal tænke mere utraditionelt.

"Vagtplanerne kan gøres mere fleksible ved at bruge elektroniske værktøjer. Der kan tænkes i fleksible uger og i en timebank, hvor den enkeltes arbejdstimer tælles sammen i et livsforløb," siger Bente Sorgenfrey.

Hun ønsker hverken at svinge piskerod eller lokke med guleroden for at få kvinder med børn til at arbejde mere.

"Jeg tror, vi skal motivere kvinderne med fleksibilitet og gode arbejdspladser, der er indrettet til at tilgodese de individuelle behov i langt højere grad, end det er tilfældet i dag," siger Bente Sorgenfrey.

JEG TROR, VI SKAL MOTIVERE KVINDERNE MED FLEKSIBILITET OG GODE ARBEJDSPLADSER, DER ER INDRETTET TIL AT TILGODESE DE INDIVIDUELLE BEHOV I LANGT HØJERE GRAD END DET ER TILFÆLDET I DAG.

Dresserede aber eller nye frihedsmuligheder?

Avancerede it-systemer har påvirket det administrative arbejde enormt i de senere år. En ny rapport fra SFI ser nærmere på, hvilken betydning det har haft for arbejdsmiljøet. Rapporten viser blandt andet, at nogle medarbejdere føler, at deres arbejdsfunktioner lige så godt kunne udføres af dresserede aber, mens andre mener, at de har fået mere frihed i jobbet.

AF ULLA HAAHR

Fokus i rapporten er medarbejdere i banker og jobcentre. Netop inden for disse områder er arbejdsfunktionerne blevet meget systematiseret ved indførelsen af it, og på mange områder ligner de to områder hinanden i forhold til det administrative arbejde.

Der skal gives rådgivning og vejledning, der bliver indgået aftaler, og der bliver gennemført komplekse sagsbehandlingsforløb. Både i banker og i jobcentre har it ført til, at enkeltfunktionerne er blevet effektiviseret.

TRAVLHED OG KONTROL

Konsekvenserne af effektivisering er blandt andet travlhed og kontrol, og at en stor del af arbejdet er blevet rutinepræget. Kontrollen viser sig fx ved, at både medarbejder og chef i høj grad kan følge med i hinandens arbejde via skærmen. En af cheferne i et jobcenter siger fx:

"Vi går nogle gange ind i en tilfældig sag og ser, om arbejdet er i orden. Det har været grænseoverskridende på et tidspunkt, især for de der sygedagpengefolk var meget modstandere af de nye it-programmer, fordi de synes, det i den grad var en kontrol. Og det er det jo også. Det kan bruges som en kontrolfunktion. Man kan jo se, om folk sidder og noller rundt og laver ikke en skid."

Men i bankverdenen opleves effektiviseringen generelt positivt. Som en af medarbejderne med stolthed siger ifølge rapporten: "Det er 100 procent koncentreret arbejde."

Samtidig er der også en oplevelse af, at it har været med til at forandre kerneopgaven. Medarbejderne i banken følger sjældent en opgave helt til dørs, sagsbehandlingen bliver derimod brudt op i små bidder.

FAGLIGHEDEN UDFORDRES

Det samme gælder for socialrådgiverne i jobcentrene. Oprindeligt var det samtalen og arbejdet med borgeren, der var kerneopgaven. Men det fylder mindre og mindre i forhold til den registrering og dokumentation af sagsgange og kontrol af både sagsbehandler og borger, som it-systemerne har gjort muligt.

Det fører ifølge rapporten til, at der faktisk er delte meninger om, hvorvidt det egentlig er nødvendigt at have en socialfaglig baggrund i dag for at være ansat på et jobcenter. En socialrådgiver siger:

"Borgerkontakten fylder efterhånden så lidt, at nogen gange tænker man, at man lige så godt kunne sætte en dresseret abe til at sidde og lave de der indtastninger. Det er jo fuldstændig hul i hovedet."

Men der er også andre, der fastholder, at fagligheden er nødvendig. Ikke mindst når der skal tages beslutninger om, hvad næste skridt for en borger skal være.

"Der vil altid være en socialrådgiverfaglighed. Der skal matches og laves profiler. Der er fortsat meget socialrådgiverfaglighed, men det meste af tiden går med noget andet," siger en anden medarbejder.

IT ER EN FLEKSIBEL TEKNOLOGI

Men det er ikke it i sig selv, der fx forskyder kerneopgaven. Derfor må både arbejdsgivere, medarbejdere og organisationerne forholde sig aktivt til it's indflydelse, mener forskerne bag undersøgelsen.

"Man skal huske, at it ikke gør noget af sig selv. Det er i samspillet med brugerne, at it får indflydelse på arbejdet," siger seniorforsker Helle Holt, der har været med til at lave undersøgelsen. "Det vil sige, at vi selv kan være med til at forme, hvordan it-systemerne skal påvirke vores arbejde. De vil i så fald kunne understøtte og udvikle kerneopgaven i stedet for at fortrænge den."

Holt, H., Hvid, H., Grosen, S.L. & Lund, H. L.: *It, køn og psykisk arbejdsmiljø. I administrativt arbejde, SFI 09:11* ISBN 978-87-7487-935-0, kr. 180

BORGERKONTAKTEN FYLDER EFTERHÅNDEN SÅ LIDT, AT NOGEN GANGE TÆNKER MAN, AT MAN LIGE SÅ GODT KUNNE SÆTTE EN DRESSERET ABE TIL AT SIDDE OG LAVE DE DER INDTASTNINGER. DET ER JO FULDESTÆNDIG HUL I HOVEDET.

Blød eller hård hånd over for ledige?

En af konklusionerne i SFI-rapporten *Udlicitering af sagsbehandling – Andre aktører i beskæftigelsesindsatsen* er, at andre aktører har en anden, mere blød tilgang til ledige, end sagsbehandlere i det offentlige. Det stemmer ikke helt med ånden i *Flere i arbejde*-reformen, som ellers dannede grundlag for udlicitering af arbejdet med ledige.

AF MADSD ANDERSEN HØG

Skou, M.H., Winter, S.C. og Beer, F.: *Udlicitering af sagsbehandling. Andre aktører i beskæftigelsesindsatsen*. ISBN: 978-87-7487-906-0, kr. 210

Frem til 2002 var det de offentlige arbejdsformidlinger (AF) og kommunerne, der skulle hjælpe ledige tilbage på arbejdsmarkedet. Reformen *Flere i arbejde* åbnede op for udlicitering af sagsbehandlingen til private konsulentfirmaer, fagbevægelsen og uddannelsesinstitutioner – de såkaldt "andre aktører". SFI har undersøgt, hvordan erfaringerne har været med de andre aktører i 2005-2006.

SFI-rapporten *Udlicitering af sagsbehandling – Andre aktører i beskæftigelsesindsatsen* bygger på en landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blandt medarbejdere og ledere i kommuner, arbejdsformidlinger og hos andre aktører. Den peger på, at udviklingen af markedet for andre aktører på en række punkter ikke er forløbet helt efter intentionerne i reformen. Et af de punkter er tilgangen til de ledige.

IKKE SÅ HÅNDFASTE

Undersøgelsen viser, at konsulenterne hos de andre aktører har en anden og mindre håndfast tilgang til de ledige end sagsbehandlere i det offentlige. Forskerne har bedt sagsbehandlere og konsulenter begge steder om at beskrive deres tilgang til de ledige på en lang række punkter, og der viser sig en klar forskel. Det forklarer professor Søren Winter, der har lavet undersøgelsen:

"Andre aktører har en blødere indsats. Det vil sige, at de lægger ikke så meget vægt på, at de ledige hurtigst muligt bare skal have et eller andet arbejde, som AF og kommunerne. Konsulenterne hos andre aktører er mere tilbøjelige til eksempelvis at se på, om den ledige skal have opbygget nogle kompetencer, så han eller hun kan få beskæftigelse på længere sigt."

Klaus Petersen har tidligere arbejdet i den offentlige arbejdsformidling, men er i dag direktør i Jersing A/S, som har fungeret som anden aktør siden 2002. Han kan genkende det mere langsigtede fokus hos sine konsulenter:

"Der kan godt være lidt metodefrihed, fordi vi er så afhængige af et resultat. Så vi starter med interessen for slutmålet – nemlig at koble vores virksomhedsnetværk med de ledige. Det er klart, at det vil være en mere positiv oplevelse, frem for når et jobcenter starter med at sige: 'Har du søgt fire job?'" siger direktøren.

KUNDER I BUTIKKEN

Forskerne bag undersøgelsen kan også dokumentere, at konsulenterne hos andre aktører er mere fleksible i samarbejdet med de ledige. Sagsbehandlere i det offentlige holder sig mere til reglerne og er mere skeptiske over for de ledige.

Klaus Petersen har stor respekt for arbejdet i de offentlige jobcentre og kan godt forstå, at de holder sig stramt til reglerne:

"Sagsbehandlere i det offentlige bliver jo målt på mange forskellige parametre, som skal være opfyldt. Så er det klart, at man bliver mere fokuseret på delmål," forklarer han. Til gengæld mener han også, at andre aktører har fokus på reglerne:

"Vi er også regelorienterede. Men vi har mere fokus på endemålet, for der ligger den økonomiske gevinst – det er vores overlevelse, i virkeligheden. Jeg tror, det er den økonomiske motivation, der gør, at vi har en lidt blødere kommunikation vedrørende motivation," pointerer Klaus Petersen.

Professor Søren Winter mener også, at det blandt andet er interessen i at tjene penge, der gør de andre aktører mindre håndfaste over for de ledige:

"Andre aktører har en større grad af kundeorientering end det offentlige. Det er klart, at andre aktører betragter kommuner og arbejdsformidlinger som kunder, men de mener også, det er vigtigt at have succes hos de ledige. Vi ved ikke, hvad der er mest effektivt, men det kan jo være, at de andre aktører mener, at de i højere grad kan tjene penge ved at behandle de ledige godt," vurderer SFI-forskeren.

HVAD ER BEDST

Den bløde tilgang hos de andre aktører er strid med politikernes intentioner med *Hurtigt i gang*-reformen. Politikerne ville netop have, at der skulle gås mere kontant til de ledige, der skulle stilles flere krav, og man skulle tage mere hensyn til arbejdsmarkedets behov i stedet for til den ledige. De ledige skulle hurtigt i arbejde, så var det ikke så vigtigt hvilken type arbejde, mente politikerne.

Søren Winter finder det interessant, at de andre aktører konsekvent har en anden tilgang til de ledige, end politikerne har lagt op til:

"Det er jo et interessant skisma. De private virksomheder mener jo åbenbart, at det bedre kan betale sig at være lidt blødere – at de kan tjene flere penge med den tilgang. Men politikerne, som har vedtaget *Flere i arbejde*-reformen, tror, at den hårde tilgang er mere effektiv," lyder det fra professoren.

Han understreger, at der ikke er lavet nogle målinger af, hvilken tilgang der er bedst til at få de ledige i arbejde. Men det burde man lave:

"Hvis den hårde indsats virker bedst, så er der endnu mindre grund til at bruge andre aktører. Men hvis den bløde tilgang virker bedst, så bør det få konsekvenser for hele arbejdsmarkedsreformen. For hvis andre aktører kan opnå bedre resultater ved hjælp af en blødere, mere kundevenlig indsats, hvorfor skal man så tvinge kommunerne til at være hårdere?" spørger Søren Winter.

Kvalitetstid i a-kassen

Når de ledige i dag forlader a-kassen efter en rådgighedssamtale, så er det ofte med et "tak for i dag – det var spændende". A-kassens nye coach-funktioner har givet tilfredshed og udbytte hos både de ledige medlemmer og a-kassens sagsbehandlere.

AF CARSTEN WULFF

Velfærdsreformen fra 2006 ændrede på rollefordelingen mellem a-kasser og jobcentre (tidligere arbejdsformidlingen). A-kasserne skal nu have mere fokus på jobformidling og gennemføre lovpligtige samtaler med medlemmerne, bl.a. faste rådgighedssamtaler hver tredje måned. SFI har undersøgt, hvordan medarbejderne i a-kasserne mener, at de har løftet disse nye opgaver. Resultaterne kan læses i SFI-rapporten *A-kasserne og den aktive beskæftigelsespolitik*.

A-KASSERNE HAR FÅET FAST KONTAKT

I en a-kasse som AAK – Akademikernes A-kasse – har det store skifte i opgaveløsningen været at gå fra én face to face-samtale med de ledige (typisk efter 9 måneders ledighed), om hvordan deres jobsøgning går, til systematiske og tilbagevendende samtaler med de ledige. Nu skal den ledige efter fire ugers ledighed først til en CV-samtale

og derefter hver tredje måned til en rådgighedssamtale om, hvilke jobs den ledige

har søgt og hvor mange. Den faste kontakt med de ledige var tidligere forbeholdt jobcentre og før det arbejdsformidlingen, men den har a-kasserne nu også fået.

FRA KVANTITET TIL KVALITET

Indholdet af de nye samtaler hver tredje måned er også blevet justeret. Det seneste tiltag er, at de nyledige som det første skal lave og følge en plan for deres jobsøgning. Det afløser en tidligere model, der havde krav om, at de ledige skulle søge mindst fire jobs om ugen for at stå til rådighed på arbejdsmarkedet. Det krav betød, at rådgighedssamtalerne alene kom til at have fokus på, om der var skrevet fire ugentlige jobansøgninger.

Afdelingsleder i AAK Ulrik Romme mener, at det er til stor glæde for både sagsbehandlere og ledige, at man nu gået over til nogle kvalitative mål for jobsøgningen. Sammen opstiller sagsbehandler og den ledige målsætninger for de kommende tre måneders jobsøgning. Man lægger en plan for, hvilke typer stillinger og inden for hvilke fagområder, den ledige kan og skal søge job i de kommende tre måneder ud fra et realistisk match mellem uddannelse, jobønsker, karrieremål og jobmarked. Så bliver den ledige efter tre måneder målt kvalitativt på, hvorvidt planen er lykkedes, og om man skal justere planen og målene i forhold til de kommende tre måneder.

"For mig er det et kæmpestort spring, fordi der nu er kvalitet i det vi laver, selvom det er en lovpligtigt og tvangsindkaldt samtale", siger Ulrik Romme. "Det at møde de ledige systematisk var indtil for nylig nærmest blot et spørgsmål om at sidde og tælle jobansøgninger. Definitionen af, at med fire jobsøgninger om ugen, så stod man til rådighed, den lå i baghovedet på både a-kassemedarbejdere og de ledige og var det, samtalerne drejede sig om uden at skele til, om det var fornuftige og realistiske job, man søgte."

"En rigtig god måling på skiftet i samtalerne indhold og funktion er, at vores receptionister oplever, at de ledige nu siger 'Tak for i dag – det var spændende', når de har været inde til samtale. I den periode, hvor vi kørte det med fire ansøgninger om ugen, da var samtalen bare noget, der skulle overstås," fortsætter Ulrik Romme. "Både for vores jobfunktion og for de ledige har indførslen af den systematiske, kvalitative coaching været en gevinst. Og jeg er sikker på, at hvis man spørger arbejdsgiversiden om et par måneder, så vil de også sige, at nu er de sluppet for alle de proformaansøgninger, de fik tidligere."

ENIGHED OM TILFREDSHEDEN HOS A-KASSERNE

Forsker Frederik Thuesen, som er medforfatter på SFI-rapporten, nikker genkendende til billedet af tilfredshed:

"A-kassemedarbejderne har helt generelt en positiv opfattelse af den aktive beskæftigelsespolitik. De er især glade for den øgede kontakt til de ledige medlemmer. Det giver bedre mulighed for at coache og vejlede medlemmerne, og det mener de, bringer medlemmerne hurtigere i job. De hyppige samtaler er et stort plus," siger han.

Ifølge Frederik Thuesen kunne man forestille sig, at a-kasserne som private organisationer havde et mindre 'commitment' end fx jobcentre, hvor medarbejderne i højere grad må forventes at opleve sig som en del af den centrale statslige indsats. Det er imidlertid ikke tilfældet. SFI's undersøgelse viser, at både mellemledere og medarbejdere i a-kasserne føler et stort ansvar for implementeringen af den aktive beskæftigelsesindsats.

Derudover konstaterer rapporten også, at mellemledere og medarbejdere i det store og hele er enige i deres vurderinger af beskæftigelsesindsatsens mål og midler – herunder også hvilke mål og midler, de er grundlæggende enige i, og hvilke de er lidt mere skeptiske over for. Fx mener en mindre andel af medarbejderne, at økonomiske sanktioner overfor ledige er effektive. Mens mange anser det nu afskaffede krav om fire jobansøgninger om ugen som direkte kontra-produktivt. Heller ikke mellem de forskellige typer af a-kasser er der store holdningsforskelle.

I undersøgelsen er der skelnet mellem tre typer af a-kasser: A-kasser for medlemmer med en videregående uddannelse, a-kasser for medlemmer med en erhvervsfag-

A-KASSEMEDARBEJDERNE HAR HELT GENERELT EN POSITIV OPFATTELSE AF DEN AKTIVE BESKÆFTIGELSES POLITIK. DE ER ISÆR GLADE FOR DEN ØGEDE KONTAKT TIL DE LEDIGE MEDLEMMER.

lig uddannelse (faglært eller ufaglært) samt tværfaglige a-kasser.

FLERE KOKKE OG STØRRE ARBEJDSBYRDE

Problemerne med a-kassernes nye funktioner handler til gengæld om et vist overlap til jobcentrenes funktioner. Det kan også være svært at finde ressourcer i a-kasserne til at løfte opgaverne.

"Bagsiden af medaljen er, at vi i a-kassen må afsætte dobbelt så meget tid til at varetage de nye funktioner. De nye funktioner er sjovere, men det tager tid hver tredje måned at diskutere indhold, hvad der er meningsfyldt og fornuftigt jobsøgningsmæssigt for det enkelte medlem – mere tid end tørt at konstatere, om medlemmet har søgt de tidligere påkrævede fire job ugentligt," fortæller Ulrik Romme. Han påpeger, at de fleste a-kasser i de senere år har skåret ned på antallet af medarbejdere for organisatorisk og forretningsmæssigt at tilpasse sig, men nu kommer så de nye tidskrævende jobfunktioner dertil endda en lavkonjunktur med flere ledige, der skal coaches og serviceres.

MERE BUREAUKRATI OG KONTROL

Forholdet til jobcentrene betyder desuden, at de ledige skal forholde sig til to systemer – jobcentrene og a-kassen. Begge systemer har udviklet sig mod hinandens områder på den måde, at de begge er begyndt at interessere sig for de lediges jobsøgning – herunder kontrollere den, mener Ulrik Romme.

"For de ledige opleves det mere og mere, som at man skal stå skoleret begge steder og gennemgå nogle af de samme forløb, bl.a. om hvilke planer man har for sin jobsøgning, og hvad man har søgt. Fx skal man nu over for jobcenteret efter et vist antal ledigheds måneder lave en jobplan – altså en aktiveringsplan. I a-kasseregi skal man fra dag-ét lave en plan for jobsøgning. Og det kan endda ske, at ledige bliver indkaldt til disse plansamtaler på samme dag. Sat på spidsen kan medlemmerne så spørge, hvilken samtale der er vigtigst, og vi må sige, at de er lige vigtige: Hvis

de ikke kommer til møde hos os, så mister de deres dagpenge, og hvis de ikke kommer til samtale i jobcenteret, så meddeler jobcenteret til os, at de ikke er fremmødt, og så lukker vi også for kassen. Så man skal huske at melde afbud til den ene af samtalerne."

SFI-undersøgelsen dokumenterer også disse problemer: "Det kan være u hensigtsmæssigt, at de ledige skal forholde sig til flere systemer – både jobcentre og a-kasse. Medlemmerne kan føle, at de bliver jagtet rundt mellem de forskellige systemer og kontrolleret. Det kan være stressende for nogle ledige, fx hvis de både skal gå til samtaler, er i fuldtidsaktivering og samtidig skal søge en række jobs," siger Frederik Thuesen. Han håber, at rapporten kan pege frem mod en større fleksibilitet i systemet med bedre koordinering mellem a-kasserne og jobcentrene.

INDPISKER OG COACH

Da de nye a-kassefunktioner blev indført for et par år siden med lovpligtige samtaler med de ledige medlemmer hver

tredje måned, var man i AAK ifølge Ulrik Romme meget bekymrede for den nye rolle som indpisker. "Men det har vist sig ikke at være noget problem", siger han. "Vi har mere fået rollen som coach og sparringspartner, for næsten alle medlemmerne ønsker jo at komme i job så hurtigt som muligt. Måske er jobsøgningsprocessen blevet speedet lidt op, og måske føler medlemmerne, at de i højere grad bliver kontrolleret – hvad de jo også bliver – men vi har i hvert fald endnu ikke oplevet at måtte tvinge nogen til fuldstændig at ændre retning i deres jobsøgning."

Ulrik Romme ser det som et vigtigt mål for en succesfuld sagsbehandling, at a-kassen er klædt på til at varetage de nye roller, herunder at der er uddannede folk til at varetage coach- og sparringsfunktioner, og at de er bevidste om dobbeltrollen som både coach og kontrollant. Han påpeger, at hvis man ikke er på linje med medlemmerne og deres ønsker, så kan man let ende i en skrankepavefunktion, hvor man holder på lov og ret og måske mere får den kontrollerende rolle. Og det er ikke på den måde, a-kassen hjælper medlemmerne i job.

Thuesen, F., Schademan, H.K., Jensen, S., Holt, H. & Høst, A: A-kasserne og den aktive beskæftigelsespolitik. SFI 09:04, ISBN 978-87-7487-928-2, kr. 220

A-kasserne og beskæftigelsespolitikken

Dansk beskæftigelsespolitik står over store udfordringer. Stigende ledighed, kommunalisering af beskæftigelsesindsatsen og en verdensomspændende finansiell krise er med til at sætte fokus på beskæftigelsespolitikken og dermed også på a-kassernes rolle.

KRONIKKEN

MORTEN KASPERSEN,
FORMAND FOR AK-SAMVIRKE

Mit afsæt for denne kronik er SFI's aktuelle rapport om a-kassernes rolle i beskæftigelsespolitikken samt andre nye publikationer og undersøgelser, der sætter fokus på tilrettelæggelsen og implementeringen af den kommunale beskæftigelsespolitik.

SFI-rapporten om a-kasserne koncentrerer sig fortrinsvis om to overordnede spørgsmål: Hvordan a-kasserne håndterer jobformidling og de forskellige samtale typer, samt hvordan a-kassernes samarbejde med jobcentre og andre aktører fungerer i praksis.

A-KASSERNE ADMINISTRERER LOYALT

Rapporten dokumenter efter min vurdering en række interessante forhold. Det bliver tydeligt slået fast, at a-kassernes medarbejdere føler et stort personligt og fagligt ansvar for implementeringen af beskæftigelsespolitikken – og at de samtidig handler loyalt over for de politiske målsætninger.

For mig er det utrolig vigtigt, at SFI dokumenterer, at medarbejderne i praksis viser ansvarsfølelse og loyalitet over for den gældende beskæftigelsespolitik. Når jeg lægger stor vægt på denne dokumentation, skyldes det, at kritikere de senere år har forsøgt at opbygge et billede af, at a-kasserne i deres administration af reglerne mere eller mindre modarbejder de politiske ambitioner med beskæftigelsespolitikken.

Den nye undersøgelse dokumenterer, at kritikernes billede er usandt. Jeg håber, rapporten vil blive læst grundigt og kan varmt anbefale den som obligatorisk pensum for beskæftigelsesministeren, Folketingets Arbejdsmarkedsudvalg, embedsmændene inden for Beskæftigelsesministeriets ressortområde og pressen – samt naturligvis alle andre interesserede.

STIGENDE LEDIGHED KRÆVER FLEKSIBILITET

A-kasse-medarbejdernes loyalitet over for beskæftigelsespolitikken er imidlertid ikke ensbetydende med, at politikken fungerer hensigtsmæssigt på alle områder. Rapporten viser for eksempel, at medarbejderens oplevelse af den lediges job-muligheder har betydning for, hvordan vedkommende ser på indsatsen.

Jo ringere beskæftigelsesmuligheder medarbejderen mener, den ledige har, jo mindre tiltro har han eller hun til, at indsatsen vil virke. Derfor efterlyser mange medarbejderne større fleksibilitet i forhold til de virkemidler, de kan tage i brug over for de ledige.

I a-kassernes brancheorganisation, AK-Samvirke, er vi fuldstændig på linje med medarbejderne. I den nuværende situation hvor der bare fra marts til april blev 10.600 flere ledige, er der for alvor brug for en høj grad af fleksibilitet. De ledige har forskellige forudsætninger, ønsker og behov. Lad det være udgangspunktet i forhold til de tilbud, vi stiller til rådighed for de ledige.

Der er ikke brug for at etablere store samtale- og kontrolfabrikker i en tid, hvor ledigheden stiger eksplosivt. Der er derimod brug for, at fornuften og kreativiteten kommer tilbage i beskæftigelsespolitikken, og at den ledige i et konstruktivt samarbejde med a-kasse og jobcenter kan lægge en målrettet plan for, hvordan han eller hun genindtræder på arbejdsmarkedet.

I AK-Samvirke er vi derfor også fuldt på linje med de medarbejdere, der i rapporten giver udtryk for, at der er behov for en differentieret indsats over for de forskellige ledighedssegmenter, og at svaret på et medlems ledighedsproblem ikke altid er at "vende medlemmet i døren".

Det burde være indlysende for enhver – også for borgerlige politikere – at ledige medlemmer med svage kvalifikationer har brug for at styrke deres kompetencer i en tid med massefyringer og massiv jobdestruktion – særligt af ufaglærte job.

ER KOMMUNALISERING SVARET PÅ KRISEN?

Vi har solid dokumentation for, at mange ledige med ingen – eller svag – uddannelsesmæssig baggrund er mere udsatte for at blive ramt af arbejdsløshed end mange grupper med en erhvervsfaglig eller videregående uddannelse. Vi ved samtidig, at efterspørgslen efter de ufaglærte grupper på arbejdsmarkedet vil aftage de kommende år, mens der vil være større søgning efter dem med højere faglig kunnen.

Det vil derfor være en samfundsmæssig god investering at opkvalificere de ledige, så de er klar til fremtidens job, når konjunkturerne forhåbentlig snart vender. Sagen er bare, at de kommunale jobcentre nærmest praktiserer den stik modsatte strategi.

Nye analyser fra AE-rådet viser, at almindelig uddannelse af ledige kontanthjælpsmodtagere hører til undtagelserne, mens hovedparten af kontanthjælpsmodtagerne placeres i mere eller mindre opfindsomme kommunale projekter.

Dertil kommer, at Rigsrevisionen for nylig har rettet en sønderlemmende kritik mod de kommunale jobcentre for ikke i tide at give de ledige den aktivering, de har ret til. Ifølge Rigsrevisionen kniber det også gevaldigt for jobcentrene at gennemføre samtaler med de ledige inden for de fastsatte tidsfrister.

Også vismændene var ude med kritik i deres halvårlige rapport for få dage siden. Her foreslår de, at jobcenterreformen bliver udskudt. Vismændene frygter, at kommunerne vil indrette beskæftigelsesindsatsen efter de kommunale budgetter snarere end efter at reducere ledigheden. Regeringen har dog valgt at overhøre vismændenes bekymring, og lovforslaget om kommunalisering af beskæftigelsesindsatsen blev vedtaget på sidste arbejdsdag i denne folketingssamling.

Spørgsmålet er derfor, om vi den 1. august, når kommunerne overtager det fulde ansvar for jobcentrene, vil opleve en bedre servicering af de ledige – sådan som beskæftigelsesministeren og KL har annonceret – eller om vi kommer til at opleve det modsatte.

DECENTRALISERING ER PROBLEMATISK

SFI-rapporten belyser også samspillet mellem a-kasserne og jobcentrene. Her giver medarbejdere i a-kasserne udtryk for, at de oplever problemer med koordineringen af f.eks. samtalerne med de ledige, hvilket i sidste ende kan opleves som et problem for den ledige. Den manglende koordinering beskrives samtidig som en uhensigtsmæssig brug af ressourcerne.

Endelig peger a-kasse-medarbejdere på, at strukturen har haft en negativ indflydelse på arbejdsformen. Fra at have samarbejdet med 14 arbejdsformidlinger skal de nu arbejde med 91 jobcentre. Det har betydet, at netværk er gået tabt, og at omkostningerne i forbindelse med koordinering og dialog har været stigende.

A-kassernes medarbejdere peger konkret på, at der er tre vigtige barrierer for et samarbejde med jobcentrene:

1. It-systemerne taler ikke sammen.
2. Personlige og faglige netværk er forsvundet ved omstruktureringen.
3. Der mangler klarhed om arbejdsdelingen mellem a-kasser og jobcentre.

I rapporten giver SFI udtryk for en klar forventning om, at de to første barrierer vil forsvinde med tiden, mens man bør overveje at gøre noget ved den sidste barriere.

Jeg bliver her nødt til at sige, at vi i a-kasserne ikke deler SFI's optimisme på alle de nævnte punkter. I a-kasserne er vi tværtimod bekymrede for, at kommunaliseringen af beskæftigelsesindsatsen sammen med den voldsomt stigende ledighed vil kunne forstærke en række af de konstaterede barrierer.

Vi ved allerede nu, at beskæftigelsesministeren og Arbejdsmarkedsstyrelsen har besluttet at nedlægge den velfungerende Arbejdsmarkedsportal, hvor it-kommunikationen mellem a-kasserne og jobcentrene bliver håndteret.

Vi ved også, at der endnu ikke er nogen plan for, hvad der skal afløse portalen. I a-kasserne har vi derfor en begrundet frygt for, at it-kommunikationen mellem a-kasser og jobcentre på en række områder ikke kommer til at fungere det første lange stykke tid efter reformens ikrafttræden.

Vi har også en klar oplevelse af, at der bliver behov for et målrettet lokalt arbejde med at genetablere de personlige netværk mellem a-kassernes og jobcentrenes medarbej-

dere. Det er imidlertid ikke noget, der gror uden gødning. Det kræver, at der bliver arbejdet systematisk med området, og her stiller vi i a-kasserne meget gerne op til en dialog med kommuner og jobcentre.

Endelig bidrager vi også gerne til at skabe klarhed over arbejdsdelingen mellem a-kasser og jobcentre. I en tid med kraftigt stigende ledighed er det afgørende, at vi hver især – og i fællesskab – bruger vores ressourcer bedst muligt til gavn for de ledige.

I den forbindelse vil jeg her til slut gerne henvise til statsminister Lars Løkke Rasmussen, der på Venstres seneste landsmøde erklærede, at han har en vision om at begrænse skemaer, bureaukrati og procesregler. Meget vil efter min opfattelse være vundet, hvis Lars Løkke og regeringen gør alvor af disse intentioner.

I A-kassernes brancheorganisation leverer vi gerne konstruktive forslag til bekæmpelse af skemaer, bureaukrati og procesregler. Det afgørende for os er, at vores ledige medlemmer kommer hurtigst muligt i beskæftigelse – og at unødigt bureaukrati ikke får lov til at spænde ben for indsatsen.

Hvor dygtige er danskerne?

Nu skal SFI kortlægge, hvor gode vi danskere er til at læse, regne og bruge it. Undersøgelsen "Danskernes Kompetencer", der er en del af et stort internationalt projekt, skal give et klart billede af, hvad vi egentlig kan, og hvilke kompetencer, der kræves på arbejdsmarkedet. Bagved ligger det store spørgsmål, om vi er dygtige nok til at klare os i en global og konkurrencepræget verden.

AF ULLA HAAHR

OM DANSKERNES KOMPETENCER

- Undersøgelsen "Danskernes Kompetencer" er en del af den internationale PIAAC-undersøgelse. PIAAC står for Programme for the International Assessment of Adult Competencies, og det er OECD, der står bag
- Undersøgelsen omfatter interview og test af over 5000 danskere mellem 16 og 65 år.
- SFI laver en pilotundersøgelse i 2010, hvor 1500 skal deltage. Hovedundersøgelsen foregår i 2011-12, og resultaterne fra alle de deltagende lande foreligger i 2013.

Hvor gode er vi danskere egentlig til at forstå manualen til den nye mobiltelefon – eller når vi skal samle reolen fra IKEA? Forstår vi referatet fra chefen? Og kan vi overskue fordelingen af stemmer ved valget til skolebestyrelsen? Kan vi finde ud af at bruge computeren til at løse problemer i vores dagligdag?

Det er den slags færdigheder hos voksne danskere, som SFI skal kortlægge i undersøgelsen "Danskernes Kompetencer" – ligesom skoleelever bliver testet i de velkendte PISA-undersøgelser.

Ved siden af disse basale kompetencer inden for læsning, matematik og brug af it, skal de 5000 danskere, der skal interviewes i undersøgelsen, også svare på en række spørgsmål om deres uddannelse, indkomst, sociale baggrund og hvilke joberfaringer, de har. Det vil fx kunne vise sammenhænge mellem kompetencer, og hvilken baggrund man har.

Men hvorfor er det vigtigt at vide? Det hele handler om, at vi skal kunne klare os i den voksende konkurrence. At vi skal blive ved med at være et velstående samfund.

"Konkurrencen i verden bliver stadig kraftigere. Vi danskere kan ikke konkurrere på lønnen, og vi har heller ikke en masse råstoffer. Vi har mennesker, der producerer noget, og det skal vi gøre dygtigere og bedre for at overleve i den globale konkurrence. Derfor afhænger vores velfærd

af, hvordan vores kompetencer er," siger forskningsleder Anders Rosdahl, der leder SFI's undersøgelse.

I HELE VERDEN PÅ SAMME TID

Så det er helt centralt at finde ud af, hvordan vores kompetencer er, når vi ser på andre lande, som vi konkurrerer med. Hele undersøgelsen er da også en del af et stort OECD-projekt, hvor (foreløbig) 29 lande er med.

Det betyder, at når de 150 interviewere fra SFI-Survey kommer på besøg hos de personer, der skal deltage i undersøgelsen, så vil nøjagtig det samme finde sted i så forskellige lande som Sydkorea, Irland, Polen og Spanien. Alle deltagerne skal besvare nøjagtig de samme spørgsmål, og det betyder, at det er muligt at sammenligne på tværs af landene.

"Der er store perspektiver i, at vi kan sammenligne internationalt. Fx har vi et stort offentligt voksen- og efteruddannelsessystem i Danmark, og det er med til at gøre vores arbejdsmarked både fleksibelt og med et socialt sikkerhedsnet. Altså flexicurity-modellen. Med undersøgelsen kan vi blive klogere på, om det system egentlig fungerer tilfredsstillende, hvis vi ser på andre landes voksen- og efteruddannelse," forklarer Torben Fridberg, seniorforsker på SFI og også involveret i undersøgelsen.

VIDEN TIL FREMTIDEN

Undersøgelsen vil desuden belyse flere af de store problemstillinger, der optager samfundet lige nu. Fx den mangel på arbejdskraft som er en konsekvens af, at der kommer flere og flere ældre danskere, der går på pension. Det vil påvirke vores fremtidige velfærd i samfundet.

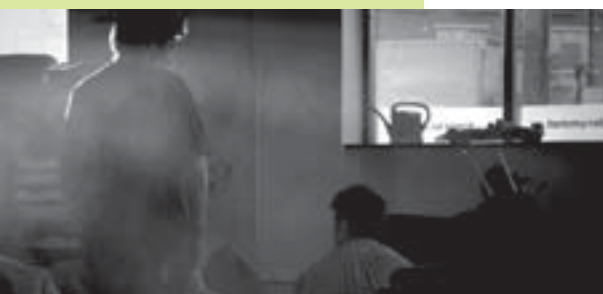
"Derfor bliver det meget interessant at se, om dem, der forlader arbejdsmarkedet, gør det på grund af en oplevelse af utilstrækkelighed og mangel på kompetencer. Eller er det i virkeligheden de mest kompetente, der går på pension? Det vil kunne gøre os meget klogere på, hvordan man får de ældre til at blive længere tid på arbejdsmarkedet," siger Anders Rosdahl.

På den måde skal resultaterne af undersøgelsen "Danskernes kompetencer" klæde politikerne på til at træffe de rigtige beslutninger og prioriteringer. Og dermed sikre Danmarks fremtidige velstand.

Sparsom kontakt til narkomaner i København

Heroinmisbrugere i København efterlyser mere kontakt med behandlere. Nogle misbrugere føler sig ligefrem opgivet. Det er ikke alle, der ønsker at være i metadonbehandling resten af livet. Det viser en undersøgelse om heroinmisbrugere i Hovedstaden, som SFI har lavet.

AF ULLA HAAHR

I Københavns kommune bliver heroinmisbrugere behandlet med metadon og en psykosocial indsats. Målet er at give misbrugerne et bedre liv, selvom stofmisbruget fortsætter, frem for at fokusere på stoffrihed.

Men en undersøgelse, som SFI har lavet, viser, at kontakten til behandlerne er sparsom for en stor gruppe af misbrugerne. Forskerne har interviewet 44 misbrugere og gennemgået 198 journaler fra behandlingscentre i København.

Misbrugerne kan ofte gå i flere måneder uden psykosocial behandlingskontakt. Flere giver gennem interview udtryk for, at de gerne vil have en mere intens kontakt til behandlingssystemet, men de orker ikke selv tage initiativet.

"Det er overraskende, at der er så stor en gruppe, der ikke nødvendigvis får den hjælp, de efterspørger," siger professor Margaretha Järvinen, der har ledet undersøgelsen.

Flere misbrugere fortæller om behandlingstilbud, hvor de fx får udleveret metadon på et apotek, men ellers ikke har kontakt med behandlere. Lasse fortæller fx i undersøgelsen:

Det hjælper ikke, at man bare lossrer folk ud et sted, hvor de bare skal ind og få deres medicin, og så skal de bare ud igen. Der skal sgu ligesom tages lidt hånd om dem, i hvert fald engang i mellem, hvor der er én, der lige siger: "Hvordan har du det i dag? Har du gang i noget?" Eller "Hvad kunne du tænke dig?"

METADON BÅDE GODT OG ONDT

Der har generelt været en udvikling inden for behandlingen af heroinmisbrugere, hvor målet med at opnå stoffrihed er opgivet, fordi behandlingen ofte mislykkes. I stedet er en stabil tilværelse blevet målet, og den stabilitet bliver opnået med metadon. Behandlerne i undersøgelsen mener heller ikke generelt, at heroinmisbrugere kan blive stoffri. De opfatter metadonbehandling som en ukontroversiel del af behandlingen.

Men mange misbrugere har selv en ambivalent holdning til metadon. På den ene side skal de ikke ud og skaffe penge til stoffer via kriminalitet og prostitution. På den anden side oplever mange sig selv som "slaver" af metadonen. De ser på metadon som et stof, de bliver meget afhængige af, og de er bange for abstinenserne. Georg, der er narkoman, siger fx:

Metadon er noget lort. Jeg skulle aldrig have gjort det... Altså, det kan jo bruges til en hurtig afgiftning og så færdig. Eller til dem, som alligevel har tænkt sig at blive ved resten af livet. Men hvis man på et eller tidspunkt alligevel har tænkt sig at holde op igen, så skal man ikke begynde at tage metadon, for du kan ikke komme af med det. Du kan ikke... Du kan jo se nogle doser, man kommer op på.

"Målet med at sikre stabilitet med metadon er et mål på godt og ondt. Det giver tryghed i hverdagen, og det er vigtigt. Men det betyder også, at disse mennesker risikerer at blive fastholdt i misbrug," siger Margaretha Järvinen.

"Samtidig ser vi så, at den psykosociale indsats, der skulle være med til at stimulere en positiv udvikling tilsyneladende ikke fungerer, som den burde. Derfor mener jeg, at Københavns Kommune må tage til kritisk revision, om modellen i dag er den optimale. Fokus ligger på den medicinske behandling – altså metadonen – og den psykosociale del står ikke centralt. Den psykosociale del bør udbygges, hvis man ønsker en forbedring af misbrugernes – mange gange meget udsatte – position."

Andersen, D. & Järvinen, M: Skadesreduktion i praksis. Behandlingstilbud til opiatmisbrugere i København. SFI 09:08, ISBN 978-87-7487-931-2, kr. 210

Fattige børn står uden for fællesskabet

Omkring 60.000 børn i Danmark kan siges at være fattige. Ikke sådan at de går sultne i seng, men at de på en række områder slet ikke har de samme muligheder som deres jævnaldrende. De kan have en opvækst uden fx fødselsdagsgaver, ferier, computere eller fritidsaktiviteter og risikerer af samme grund blandt andet at blive mobbet og udstødt af kammeratskaber.

AF CARSTEN WULFF

Der er i dagens Danmark stadig familier, der er så økonomisk udsatte, at de kun har omkring halvt så mange penge til rådighed som gennemsnitsdanskere eller mindre. Disse familier betegnes som relativt fattige, fordi man sammenligner deres levestandard i forhold til den øvrige befolkning.

SFI viser i en ny rapport bestilt af Red Barnet, at der er kommet 10.000 flere relativt fattige børn i årene 2002-2006, så der i dag er ca. 60.000. Stigningen i den relative fattigdom skyldes ikke, at børnefamilierne har fået færre penge mellem hænderne. Årsagen er, at hvor størstedelen af danskerne har fået flere penge til rådighed under det økonomiske opsving i perioden, så har den fattigste del af befolkningen ikke fået så meget ud af det. Flere børnefamilier halter altså efter resten af Danmark. Det er familier, hvor forældrene står uden for arbejdsmarkedet og modtager forskellige overførselsindkomster. De fattige børn findes især blandt børn af enlige forsørgere og børn i indvandrerfamilier.

Leder af SFI Campbell Mette Deding, som er medforfatter på SFI-rapporten, fortæller, hvad det vil sige at være relativt fattig i Danmark:

"Det betyder jo, at der i familierne ikke er et økonomisk overskud til at gøre det, som normale børnefamilier bare gør. Det betyder, der ikke er penge til fritidsinteresser, ikke er penge til en computer, internet eller til sociale aktiviteter, som betyder meget for børn, fx fødselsdage og samvær med kammerater."

FATTIGDOMMENS ANSIGTER

Fattigdom og de afsavn, der følger, kan give de ramte børn en række problemer. Et af de steder, hvor man prøver at give børn med problemer hjælp og et pusterum fra hverdagen, er på landets fire Julemærkehjem. Her oplever man også børn fra fattige familier. Lene Schou, der er forstander på Julemærkehjemmet Kildemose i Ølsted siger:

"Der kommer mange børn fra hjem, der har det økonomisk rigtig svært. Vi kan se det på den kuffert, de kommer med – på børnenes tøj. Det er simpelthen så slidt og så sølle, og de kan mangle både undertøj og ordentlige sko. Og vi ved, det kan være svært at sige til forældrene 'Han har brug for nogle flere strømper og underbukser', men så har vi et lille lager her, de kan låne af. Det er noget, vi tit er ude for."

Lene Schou fortæller også, at børnene udmærket ved, at deres forældre fattes penge. Børnene vil ofte nødig bruge af de lommepenge, de har fået med hjemmefra, selvom de fx er på en bytur. Det vil de ikke udsætte deres far eller mor for. Og der er familier, der dårligt har råd til, at børnene skal have 50 kr. med i lommepenge om ugen, mens de er på julemærkehjemmet – hvor det 10 ugers ophold ellers er fuldstændig gratis. Transporten frem og tilbage mellem julemærkehjemmet og deres eget hjem kan også være svært at få råd til.

"Vi kan måske ikke se flere fattige børn på ophold i julemærkehjemmet, men vi undrer os stadig mere over, at den type af fattigdom fortsat eksisterer i dagens Danmark – at der stadig er familier, der har det så skidt og har så lidt," siger Lene Schou.

Hun kommer også ind på, at fattigdom har flere udtryk. Visse børn har en opvækst med et fåtal af oplevelser, aktiviteter og indtryk. Det kan skyldes få sociale, kulturelle og omsorgsmæssige ressourcer i familierne, men også igen, at der ikke er penge til noget udadvendt.

"En anden måde, vi ser fattigdommen på, er fx som for nylig, hvor vi var på en tur til København. Der var flere børn med, som aldrig havde været derinde, og som syntes det var helt fantastisk at køre med S-tog og se hovedstaden. Og vi taler altså om børn, der kommer fra Sjælland, men som kommer fra familier, hvor man bare ikke har ressourcer til at tage på sådan en tur," fortæller hun.

ET SAMMENSAT PROBLEM

SFI-rapporten *Børnefattigdom i Danmark 2002-2006* hæfter sig også ved forskellige problemer, der opstår på grund af familiernes dårlige økonomi. Når der fx ikke er råd til sociale fritidsaktiviteter som sport eller anden klubvirksomhed, så er alternativet ofte, at børnene bliver overladt til dem selv. Samtidig vil der også ofte være andre problemer end de rent økonomiske i de dårligst stillede familier. Fx har mange af de fattige børns forældre et dårligt psykisk eller fysisk helbred. De kan derfor have svært ved at kompensere for, at børnenes aktiviteter spares væk.

Et andet aspekt er risikoen for, at fattige børn bliver hængt af i skoleundervisningen, hvis de fx ikke i hjemmet har adgang til en computer og internet. Det tages efterhånden som en selvfølge, at børn selv ned i små klasser kan bruge internettet i forbindelse med deres skolearbejde.

I en rapport til FN's Børnekomité, som Børnerådet netop har offentliggjort, fremhæver rådet, at fattigdom kan være en trussel mod det enkelte barns generelle trivsel og sundhed ved at øge risikoen for langvarige helbredsproblemer, psykosomatiske symptomer og funktionsnedsættelser. Samtidig har børnene højere risiko for at mislykkes i skolen, blive afhængige af stoffer og begå kriminalitet. Børnerådet peger desuden på, at børn, der vokser op i fattigdom, har forøget risiko for at blive fattige som voksne.

SFI's dokumentation af at der relativt er blevet flere fattige børn i Danmark, får Børnerådets formand, Charlotte Guldborg til at kræve, at der iværksættes hurtige og effektive initiativer over for de berørte børn.

"Undersøgelsen må som det første give anledning til, at vi indfører en fattigdomsgrænse her i landet. På den måde får vi et målbart holdepunkt i indsatsen mod fattigdom. Og så skal der tages konkrete, målrettede initiativer som hjælper børnene og deres familier til et liv på rimelige vilkår," siger Charlotte Guldborg.

USIKKER FREMTID

Mette Deding, der sammen med forskningsassistent Fredrik Gerstoft står bag SFI-undersøgelsen, finder det også bekymrende, at der er blevet relativt flere fattige børn netop i en periode med højkonjunktur og rekordlav arbejdsløshed. For hvordan skal det så ikke gå fremover, nu hvor vi står over for en økonomisk krise og stigende arbejdsløshed?

"Man kan frygte, at krisen vil gå hårdest ud over de økonomisk og socialt udsatte familier og deres børn. Noget af det, der betyder mest for, at man havner under fattigdomsgrænsen er, at man ikke er i beskæftigelse," siger hun.

DET BETYDER, DER IKKE ER PENGE TIL FRITIDSINTERESSER, IKKE ER PENGE TIL EN COMPUTER, INTERNET ELLER TIL SOCIALE AKTIVITETER, SOM BETYDER MEGET FOR BØRN, FX FØDELSSDAGE OG SAMVÆR MED KAMMERATER.

Deding, M & Gerstoft, F: Børnefattigdom i Danmark 2002-2006. SFI 09:10, ISBN 978-87-7487-933-6, kr. 60

Hvad er fattigdom?

At være fattig er ikke en entydig størrelse. Den afhænger blandt andet af, hvilke grupper man sammenligner og af, hvad man måler fattigdommen på. Oftest bliver indkomst eller rådighedsbeløb brugt som mål for, hvornår man falder under fattigdomsgrænsen. Men hvor er fattigdomsgrænsen?

BAG OM FORSKNINGEN

AF CARSTEN WULFF

Leder af SFI Campbell
Mette Deding

Når personer eller befolkningsgrupper er truet på deres eksistens, fordi de sulter eller ikke kan skaffe sig husly eller tøj på kroppen, er de ramt af en livstruende fattigdom. Manglen på basale ressourcer truer deres sundhed og liv. Det anslås, at ca. hver sjette person i verden lever i en sådan fattigdom, heraf langt de fleste i Afrika og Asien.

Mens den livstruende fattigdom stadig præger den tredje verden, er fattigdommen ikke så forekommende i den vestlige verdens rige velfærdssamfund. Ulighed i adgang til ressourcer betyder ikke desto mindre, at der kan være stor forskel i levestandarden i disse lande. Selv om man ikke er fysisk truet på sin eksistens, kan man lide afsavn på en række andre områder. Når man fx på grund af lav indkomst og dårlige forbrugsmuligheder eller andre begrænsende faktorer ikke kan deltage i hverdagslivet og i samfundet som hovedparten af andre borgere og ikke kan leve op til de gængse normer og forventninger, kan man i

en vis forstand tale om, at man er økonomisk fattig i forhold til sine omgivelser.

I Danmark findes der ikke en officiel fattigdomsgrænse. SFI benytter i sin undersøgelse *Børnefattigdom i Danmark 2002-2006* flere forskellige mål, bl.a. OECD's relative mål (50 pct. af medianindkomsten efter skat). Lidt forenklet siger det, at hvis man ikke har halvt så mange penge til rådighed som gennemsnittet af befolkningen, så er man fattig. Omsat til beløb svarer det til, at en enlig dansker i 2006 skulle tjene over 98.350 kr. årligt, for ikke at blive betegnet som fattig. Da det er billigere at bo flere sammen, er der taget højde for det, når man skal sætte grænsen for relativ fattigdom for en husstand med flere personer. For en familie på to voksne og to børn var grænsebeløbet i 2006 derfor 196.700 kr.

PROBLEMER MED AT OPGØRE FATTIGDOM

Så længe der er forskel på indkomsterne i et samfund, vil man altid kunne identificere en relativ fattigdomsgruppe. Og det er selvfølgelig det største kritikpunkt mod en relativ fattigdomsgrænse. For selv i et uhyre rigt samfund, vil der være nogen, der har mindre.

Det er generelt en række problemer forbundet med at måle fattigdom, og det kan være vanskeligt at sammenligne grader af fattigdom lande imellem. Den absolutte grænse for at kunne opretholde en eksistens vil være forskellig fra land til land afhængig af leveomkostninger og udgiftsniveauer.

NÅR VI OPGØR FATTIGDOM, GØR VI DET UD FRA ET ØKONOMISK MÅL – INDKOMST – SOM ET UDTRYK FOR FORBRUGSMULIGHEDER. I VIRKELIGHEDEN VILLE VI HELLERE OPGØRE DET I FORHOLD TIL FLERE ØKONOMISKE PARAMETRE, FX FORMUE.

En officiel og absolut fattigdomsgrænse ville kunne imødegå kritikken af det relative fattigdomsmål. En sådan grænse kan defineres objektivt ud fra, hvad man som minimum skal have af indkomst i et samfund for acceptabelt at kunne klare sig – altså ud fra en budgetlægning af minimumsudgifter til bolig, tøj, mad osv. USA har sådanne absolutte fattigdomsgrænser.

Leder af SFI-Campbell Mette Deding, som har forestået SFI's undersøgelse af børnefattigdom i Danmark, siger om fattigdomsmålene:

"Når vi opgør fattigdom, gør vi det ud fra et økonomisk mål – indkomst – som et udtryk for forbrugsmuligheder. I virkeligheden ville vi hellere opgøre det i forhold til flere økonomiske parametre, fx formue. Du kan jo godt have en rigtig lav indkomst, men en kæmpe formue. Men der findes bare ikke valide data for formuer. Det gør der til gengæld for indkomster. En anden måde er at måle afsavn. Det kræver en undersøgelse, hvor man spørger folk."

Hun nævner i den forbindelse, at man jo godt kan være økonomisk fattig, men ikke nødvendigvis lide afsavn. Man kan fx vælge at prioritere anderledes – bo selvforsynende, have nogen der understøtter en økonomisk eller have formue i banken. Omvendt kan der være folk med store indkomster, som har et lille rådighedsbeløb – fx pga. gæld, og derfor lider afsavn. Men hun pointerer, at de heller ikke regnes som fattige.

Global konference om migration kommer til København

Hvilken betydning får finanskrisen på ind- og udvandring? Hvordan udvikler den illegale arbejdskraft sig? Er der en særlig oprørskultur blandt unge med anden etnisk baggrund? Disse spørgsmål og mange andre vil blive besvaret til september, når København er vært for en stor international konference om migration.

AF ULLA HAAHR

Den 14. til 18. september vil der i København blive sat fokus på migration, mobilitet og hvordan forskellige lande reagerer på kulturelle forskelle. For i Bella Centret afholdes Metropolis' 14. internationale konference. Metropolis er et internationalt samarbejde, hvis formål er at bygge bro mellem forskning, politik og praksis, når det gælder migration.

Temaerne på årets konference skal ses i relation til den aktuelle samfundsudvikling. Derfor vil bl.a. finanskrisen, illegal indvandring og den rolle, som unge med anden etnisk baggrund spiller i samfund som det danske, være underordnede emner på dagsordenen i de fem dage konferencen varer.

Seniorforsker ved SFI, Garbi Schmidt, er medarrangør af konferencen, og hun skal blandt andet med udgangspunkt i sin egen forskning lede et panel om de unge indvandrere. Hun påpeger bl.a., at der i de seneste år har været publiceret mange historier i pressen om hærværk og optøjer begået af unge med anden etnisk baggrund. Det har skabt en samfundsmæssig bekymring over, hvordan de unge udvikles og om de er ved at danne en identitet, som vender sig imod det danske/vestlige samfund.

"Vi må derfor pejle os ind på, hvordan vi kan forstå de unges identitetsdannelse imod det samfund, de lever i. For kan det vise os noget om, at barriererne for almindelig integration stadig er svært gennemtrængelige? Er det fx let og ligetil for etniske minoritetsunge at blive en del af almindelige politiske ungdomsforeninger – kan vi fx se ekstremisme og oprør mod samfundet som en del af en politisk modkultur?" spørger Garbi Schmidt.

Formålet med konferencen er at få politikere, forskere, NGO-ere og andre interesserede rundt om i hele verden til at udveksle viden om migration og integration. Selvom de forskellige typer af deltagere kan have forskellige motiver for at deltage i konferencen, vil alle blive brugt på konferencen. Både det politiske ønske om at løse problemstilling-

er og skabe forandring og det forskningsmæssige ønske om at forstå. For de forskellige måder at anskue en problematik på kan være med til at inspirere og få deltagerne til at se tingene fra nye sider.

"Det helt specielle ved konferencen er nemlig, at de mange faggrupper og ikke mindst nationaliteter kan dele viden og inspirere hinanden til at finde nye måder på, hvordan man kan forstå og arbejde konstruktivt med migration og integration," forklarer Garbi Schmidt. Det kan fx – som det har været tilfældet ved tidligere konferencer – være spændende, på den ene side, at høre en forsker beskrive sine studier af kvinder fra tredjeverdenslande, som tager arbejde som hushjælp eller barnepige i Vesten, for at forsørge deres egne børn, og derefter en politiker tale om, hvordan man fra politisk hold konkret arbejder med problemstillingen. Der kommer så at sige flere vinkler på bordet – og dermed bliver billedet både klarere – og til tider mere udfordrende.

De fem dages program er sammensat i et samarbejde mellem Københavns Universitet, Aalborg Universitet og SFI. Programmet indeholder bl.a. faglige sessioner med danske og internationale navne og spændende workshops. De forskellige workshops er kommet på programmet ud fra forslag fra mange forskellige lande med ønsker om problematikker, man gerne vil vide mere om. På den enkelte workshop stræber folkene bag Metropolis efter at have mindst tre forskellige nationaliteter samt både forskere, politikere og/eller NGO-ere repræsenteret. Der er også planlagt studieture rundt til forskellige integrationsprojekter og receptioner på Københavns Universitet og Københavns rådhus.

INFO

Yderligere informationer og tilmeldingsblanket kan findes på hjemmesiden www.metropolis2009.org. Alle som har interesse i migration og integration er velkomne til at deltage.

Tænk hele vejen rundt om anbragte børn

Helhedstænkning og en vedvarende indsats var omdrejningspunktet, da SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd holdt konference for kommunale praktikere om anbringelser uden for hjemmet.

AF ALICE BONNIKEN JENSEN,
FREELANCEJOURNALIST

SOCIALPOLITISKE PERSPEKTIVER

- Forældre til de små anbragte børn er en ekstremt belastet gruppe. De er oppe mod så mange odds, at der skal en kompleks, intensiv, tværfaglig og vedholdende social indsats til, hvis der skal ske ændringer i deres liv.
- De 11-årige anbragte børn har betydelige helbredsmæssige, psykiske, sociale og skolemæssige problemer. Problemerne kræver ekstraordinære indsatser i barnets eget hjem, på anbringelsesstedet og i skolen, hvis børnene skal udvikle sig positivt.
- Generelt viser det sig, at børnenes situation ikke er ændret til det bedre over en fireårig anbringelsesperiode. Anbringelsesforløbene for børn mellem 0 og 11 år ser overvejende stabile ud. Det er for de ældre børn, der er stærkest grund til at forbedre stabiliteten.

"Vi arbejder efter nogle hypoteser hos os, og jeg har lige fået bekræftet en af dem," siger Gitte Hansen fra børnefamilie-team City i Københavns Kommune under en hurtig kaffe-pause på konferencen "Hvad ved vi om anbringelser?"

Gitte Hansen og godt 200 andre deltagere har netop fået en to timers gennemgang af den nyeste forskning og nye kommunale tiltag inden for anbringelser af børn.

HVIS IKKE VI KAN SPORE EN FORBEDRING HOS ANBRAGTE BØRN, ER DET VEL RELEVANT AT OVERVEJE, OM DER ER ALTERNATIVER TIL AT ANBRINGE BØRN I FAMILIEPLEJE OG PÅ DØGNINSTITUTIONER.

klusioner er, at selv om børn bliver fjernet fra hjemmet, har de fortsat skolemæssige, sociale og psykiske problemer, og over en fireårig periode er det ikke muligt at se forbedringer i børnenes trivsel og helbred.

Det er denne konklusion, som Gitte Hansen især hæfter sig ved.

"Hvis ikke vi kan spore en forbedring hos anbragte børn, er det vel relevant at overveje, om der er alternativer til at anbringe børn i familiepleje og på døgninstitutioner," siger hun.

Københavns Kommune har de seneste år arbejdet med at få familien i centrum og har fokus på at opkvalificere forældre og netværk i langt højere grad end at fjerne børn fra hjemmet.

BRUG FOR EN EKSTRAORDINÆR INDSATS

Og netop helhedstænkning, tværfaglighed og vedvarende indsats er blandt de overordnede hovedpointer på konferencen. Tine Egelund konkluderer, at der er brug for en ekstraordinær indsats i barnets eget hjem, på anbringelsesstedet og i skolen, hvis børnene skal udvikle sig positivt i forhold til deres nuværende situation, og deres forældre skal blive i stand til at være forældre på heltid.

"Der er behov for en bredspektret, intensiv og langvarig støtte, hvis mødre til små anbragte børn skal overkomme de komplicerede problemer og magte at tage vare på børnenes opvækst," siger seniorforsker Tine Egelund.

Desuden lægger hun vægt på udfordringerne i sagsbehandlingen. Det gælder om at udvikle samarbejdsrelationerne mellem alle parter, så børnene ikke oplever splid mellem de centrale voksne, og at sikre børnene den størst mulige kontinuitet og stabilitet i anbringelsesforløbet. Stabiliteten er faktisk høj for de 0-11 årige, pointerer hun.

Tine Egelund er forfatter til rapporten *Anbragte børns udvikling og vilkår*. Den handler om de mest udsatte danske børn, og følger cirka hvert tredje år alle børn født i 1995, der er eller tidligere har været anbragt uden for hjemmet.

Undersøgelsen er den eneste af sin slags i Danmark og viser, at forældre til de anbragte børn er væsentligt dårligere stillet end almindelige børnefamilier. Der er mange med misbrugsproblemer, mange der er dårligt uddannede og har lav indkomst. Hvert 7. barn kommer fra et hjem med stærk materiel knaphed. Mere end halvdelen af mødrene er enlige, og hvert tredje barn har en far, der på et eller andet tidspunkt har siddet i fængsel.

WORKSHOPS OG ERFARINGSUDVEKSLING

Efter oplægget summer det i korridorerne. De engagerede deltagere udveksler erfaringer på tværs af kommune- og faggrænser. De skal have udbytte med hjem til deres kolleger og hjemkommuner.

Inge-Lise Candelarie, der er socialrådgiver i det forebyggende team i Helsingør Kommune, er glad for hun er kommet med på konferencen, hvor 100 stod på venteliste og aldrig nåede med.

"Det er spændende at høre om de nyeste forskningsresultater, for vi sidder ofte og gør, som vi plejer, og har ikke tid til at følge op på, om der er kommet nye metoder eller ny forskning på området. Generelt går det godt med vores anbringelser af børn, men jeg overvejer også, om vi kunne finde andre løsninger, der ville være mindst lige så gode for børnene," siger hun.

Deltagerne spreder sig bagefter til de forskellige workshops, som er en skønsm blanding af oplæg om den nyeste viden til gennemgang af praktiske arbejdsmetoder. Her er rig lejlighed til at vælge specifikke emner, der belyser de problematikker, som kommunerne står i. Notesblokkene bliver flittigt brugt, og mange får lejlighed til at stille spørgsmål og få diskuteret, hvilke belastninger anbringelser forårsager for børnene.

TEENAGER-ANBRINGELSER

Jesper Neumann er leder af familieafdelingen i Høje Taastrup Kommune har allerede hjemmefra besluttet sig for hvilke af dagens emner, han vil fordybe sig i.

"Jeg deltager i to workshops, der ligger meget tæt op af det, som vi har fokus på i vores kommune. Det er anbragte børns trivsel og teenageanbringelser," siger han.

Tine Egelund har netop fortalt, at anbringelser er ved at blive et teenagefænomen, og at unge, der anbringes første gang, når de er 13 år eller derover, kommer fra mere "almin-

delige" familier med en lavere forekomst af psykosociale problemer. De anbragte

teenagere har mindre alvorlige problemer, og problemerne har måske ikke eksisteret eller vist sig tidligere.

"Jeg er interesseret i de seneste undersøgelsesresultater og andre kommuners erfaringer om teenageanbringelser, så vi kan høre, hvad der virker, og gøre det bedst mulige i vores kommune," siger Jesper Neumann.

ANBRINGELSER I SLÆGT ELLER NETVÆRK

På en anden etage sidder Gitte Hansen fra Københavns Kommune. Hun deltager i workshoppen, hvor anbringelser i slægt, netværk og familiepleje bliver diskuteret og sammenlignet.

"Hvis ikke vi kan se andre muligheder end at anbringe et barn uden for sit hjem, arbejder vi ud fra den hypotese, at det er bedst at anbringe barnet i netværket. Derfor er jeg meget interesseret i den nyeste viden på det område," siger Gitte Hansen.

Slægtsanbringelser i Danmark er generelt et stærkt underbelyst emne, også forskningsmæssigt. Undersøgelser peger på, at ca. fem procent af alle anbringelser i Danmark er slægtsanbringelser, og det bruges kun i stærkt begrænset omfang i kommunerne i dag. Når det bruges, er det i stor udstrækning til børn og unge, der har knapt så tunge problemer, som børn i andre anbringelsesformer.

"Jeg kan sagtens genkende det, vi hører her. Det er ofte papfædrene, der viser sig i netværket, og som kan være der for børnene. Men der er mange følelser i netværks- og slægtsanbringelser, fordi anbringelserne baseres på relationer i familien, blandt venner eller til morens tidligere kæreste. Og hvis ikke vi følger op, er der stor risiko for at anbringelsen går i stykker," siger Gitte Hansen.

DER ER BEHOV FOR EN BREDSPEKTRET, INTENSIV OG LANGVARIG STØTTE, HVIS MØDRE TIL SMÅ ANBRAGTE BØRN SKAL OVERKOMME DE KOMPLICEREDE PROBLEMER OG MAGTE AT TAGER VARE PÅ BØRNEENS OPVÆKST.

MØNSTRE I ANBRINGELSER

Der er et klart mønster i, hvilke børn der anbringes og hvor de anbringes samt hvilke børn, der hjemgives.

FAMILIEPLEJE: Her anbringes ofte små børn med mødre uden uddannelse, uden arbejde og med en psykiatrisk diagnose. Børnene selv er ikke nødvendigvis skadede.

INSTITUTION: Mødrene er lidt bedre stillet, flere har en uddannelse og er tilknyttet arbejdsmarkedet. Men her har børnene en høj forekomst af psykiatrisk lidelse.

SOCIALPÆDAGOGISKE OPHOLDSSTEDER: Her er de mest psykiatrisk belastede børn med de mest belastede forældre. Her er også børn, der har været anbragt mange gange og i mange forskellige omsorgsmiljøer.

HJEMGIVNE BØRN: Forældrene til denne gruppe minder om forældre til børn på institution. Men børnene har en mindre psykisk belastning. Der er et stort overtal af etniske minoritetsbørn.

Netværksfamilier til sindslidende virker

Psykisk syge har godt af at komme i en normal familie, hvor de kan finde tryghed og opbakning. Men det er svært at finde familier, der vil være netværk. Det viser en evaluering af en række netværksprojekter for sindslidende.

AF ULLA HAAHR

Sindslidende har stor gavn af at få et personligt netværk. En ny SFI-rapport evaluerer 22 forskellige netværksprojekter, som er støttet af 15M-puljen. Her sættes bl.a. fokus på, hvor vigtigt det er for mennesker med psykiske problemer at have et socialt netværk, og hvorfor det at fastholde og styrke den sindslidendes netværk er en bærende del af nogle behandlingsformer. Rapporten viser også, at det er nemmere at styrke eksisterende netværk eller skabe nye kontakter frem for at genetablere brudte forhold.

To af projekterne har fokus på at etablere kontakt mellem den sindslidende og en ny 'familie', som bliver en slags netværksfamilie. En netværksfamilie kan virke som et kærligt supplement og et pusterum både for den psykisk syge og dennes familie.

Nogle sindslidende har helt mistet kontakten til deres egen familie, og her er netværksfamilien en mulighed for at skabe en ny base, hvor den enkelte kan hente støtte og opbakning.

OPFØRER SIG NORMALT

I begge tilfælde virker den nye familie som et sted, hvor den sindslidende – der i netværksfamiliesproget kaldes gæsten – kan træde ind som et relativt ubeskrevet blad og kan få en pause fra sygdommen og behandlingssystemet.

"De har så meget gavn af at blive inkluderet i et almindeligt hverdagsliv, fordi det vækker de raske sider hos den psykisk syge – de begynder at opføre sig normalt," forklarer Michael Freiesleben fra Videnscenter for Socialpsykiatri. Han har arbejdet med netværksfamilier siden 1993 og står i dag for en lille telefontjeneste for interesserede over hele landet.

FAKTA

15M er en pulje finansieret af satspuljemidler. Formålet er at støtte socialpsykiatriske projekter i kommunerne. Der findes i dag omkring 80 netværksfamilier. Michael Freieslebens telefonnummer har nummeret 40 11 66 20

SVÆRT AT FINDE FRIVILLIGE

Evalueringen af projekterne med netværksfamilierne viser også, at det har været en stor udfordring for de professionelle involverede at finde familier. Det har ikke været muligt at nå målene for, hvor mange 'nye' familier projekterne skulle generere.

"Der er rift om de gode frivillige, og det er blevet meget sværere at finde familier. De, der har overskud i den travle hverdag i dag, prioriterer ofte at bruge tiden på fx hobbyer eller at rejse," siger Michael Freiesleben.

Men han har gode erfaringer med, at de annoncer, der bliver trykt for at finde familier, gøres så personlige som muligt. Fx ved at den psykisk syge skriver meget konkret, hvad han eller hun interesserer sig for. Derudover gøres der en del fra det offentlige side for at få en god kontakt etableret fra begyndelsen. Der bliver også arrangeret aftener, hvor gæster og værter kan mødes og udveksle erfaringer.

VÆR DIG SELV

I rapporten påpeges også, at der ligger en stor informationsindsats i at brede kendskabet til netværksordningerne ud, fordi ordningen på nuværende tidspunkt kun er kendt i visse miljøer. Derfor er der stadig et stykke vej til målet.

Michael Freiesleben understreger, at det ikke kræver særlige kvalifikationer at være netværksfamilie. Det er velbehandlede syge mennesker, det handler om, og de skal ikke have særlig underholdning, men blot have mulighed for at være med i en almindelig hverdag.

"Man skal først og fremmest være sig selv og tage imod gæsten under så afslappede former som muligt. Det drejer sig ikke om at løse gæstens problemer. De har først og fremmest brug for almindelig omgang med raske mennesker."